

“**กองทัพดอกไม้**
บนทางสายสิทธิ์”

บันทึกการทำงานกับผู้นำท้องถิ่นภายในประเทศ
ที่เปี่ยมกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง
โดย...เหมยแคะ



กองทัพออกไม้ บนทางสายสิทธิ^๑

ทางสายสิทธิและดวงตะวัน

ตะวันดวงโตสีแดงเข้มตรงสิ้นเขากำลึงเคลือบตัวคล้ายยี่เก๋กลางอย่างซำๆ พวกเราหนึ่งอยู่ในรถตู้ แต่แต่ละคนต่างทอดสายตาออกไปนอกหน้าต่างและอยู่ในภวังค์ความคิดของของตนเองอย่างเจียบๆ ส่วนหนึ่งนั่งมองดูพระอาทิตย์ดวงโตดวงนั้นแล้วกระซิบอยู่ในใจว่า “ตะวันจำ...อย่าเพิ่งไปเลยนะ รออีกนิดเถอะให้พวกเราถึงหมู่บ้านก่อนแล้วค่อยไปได้ไหมจ๊ะ...?” แต่ดูเหมือนว่าตะวันไม่ได้ใส่ใจกับคำขอร้องของนั้น ในที่สุดตะวันก็ลับตาพวกเราไป ความมืดเริ่มขยับเข้ามาปกคลุมอยู่ตรงสองข้างทาง ดวงจันทร์ผู้อ่อนหวานได้ค่อยๆ เคลือบตัวขึ้นมาทำหน้าที่ของตนเองบนท้องฟ้า ในขณะที่พวกเราก็กงกเงกเดินทางต่อไป หมู่บ้านอยู่อีกไม่ไกลนัก อีกสักพักคงจะถึง แล้วเราก็จะได้เริ่มทำงานบนทางสายสิทธิกันอีกครั้งหนึ่ง

การรวมตัวของกองทัพออกไม้

ในต้นปีพุทธศักราช ๒๕๔๖ เรามีโอกาสเข้าร่วมทำงานในโครงการ “กระบวนการทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง: สิทธิความมั่นคงของมนุษย์และสิทธิทางวัฒนธรรม” เป็นการทำงานเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ผ่านกระบวนการวิจัย กระบวนการทำงานร่วมกับชาวบ้าน เช่นการจัดเวที การฝึกอบรม และการสร้างแกนนำหรือผู้เอื้ออำนวยด้านสิทธิของแต่ละชุมชน โดยให้ฐานคิดของการทำงานร่วมอยู่ที่ชุมชนทั้ง ๕ แห่ง ซึ่งมีบริบทและความเปราะบางที่แตกต่างกัน และที่ตรงนั้นคือจุดเริ่มต้นของการได้พบกับทีมงานที่เป็นเสมือนครอบครัวของนั้นในเวลาต่อมา หลังจากนั้นในต้นปีพุทธศักราช ๒๕๔๗ ทีมเราได้ทำงานร่วมกันอีกในโครงการใหม่ที่มีชื่อว่า “การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อกระบวนการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการกำหนดชะตากรรมของตนเอง ต่อสิทธิการมีชีวิตอยู่และสิทธิการพัฒนารูปแบบวิถีชีวิตวิถีการปฏิบัติภายในประเทศในพื้นที่เสี่ยงต่อการบังคับโยกย้ายอันเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐ” ซึ่งเป็นการทำงานสอดคล้องโครงการเดิมนั่นเอง

ฉันเรียกชื่อทีมของเราว่า “กองทัพออกไม้” เนื่องจากมันเป็นการทำงานที่มีชีวิตชีวา ท่ามกลางธรรมชาติ โดยเราทุกคนต่างมุ่งหวังให้ดอกไม้แห่งสิทธิเบ่งบานขึ้นทุกหนแห่งที่เราได้เข้าไปทำงาน เราจึงเป็นเหมือนดอกไม้หลากสี หลากยี่เก๋ หลากรูปแบบ มีทั้งดอกไม้ป่าและดอกไม้เมืองกรุง บางดอกเปราะบาง อ่อนโยน อ่อนเยาว์ สวยเรียบง่าย หอมเย็นชื่นใจ บางดอกก็เบ่งบานสีสนับสนิบ ร่าเริง บางดอกดูสงบเจียบจริม บางดอกแผ่กิ่งก้านสวยงามและไม่มียี่เก๋หอมแต่ก็มีสรรพคุณทางยา บางดอกมีหนาม

^๑ งานเขียนเพื่อสะท้อนบทบาทการทำงานของหมยและคณะ ซึ่งเป็นหนึ่งในทีมงานภาคสนาม งานเขียนชิ้นนี้เขียนขึ้นในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน ๒๕๔๗ จึงอาจขาดเนื้อหาบางส่วนของการทำงานในช่วงที่เหลืออยู่บ้าง

มากมายไว้ป้องกันตนเอง บางดอกก็ใกล้โรยแต่ยังงดงาม กล้าแกร่ง แข็งแข็ง เมื่อแต่ละดอกมารวมกันก็ เกิดเป็นกำลังที่มั่งคั่งไม่เหมือนใครเลยทีเดียว

การจัดกระบวนทัพ

จากความหลากหลายของสมาชิกในทีม จึงได้มีการจัดกระบวนทัพออกเป็นหลายส่วนและมีการกำหนด ตำแหน่งหน้าที่ให้ตามความถนัดของแต่ละคน ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลัก แต่พอถึงเวลาปฏิบัติงานเราทุกคน ต่างช่วยงานกันคนละไม้ละมืออย่างเต็มที่ไม่เคยยกย่งจน เป็นความมั่นใจที่ฉันคิดว่าทำให้ทีมเรามีความ พิเศษไม่เหมือนใคร และทำให้การขับเคลื่อนงานของโครงการให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ ติดขัดอยู่กับคำว่า “คำตอบแทน” หรือ “งบบประมาณ” แต่มีเพียง “คุณค่าทางใจ” ซึ่งได้จากการ เสียสละ อดทนทุ่มเท และการทำงานหนัก ไม่ว่าจะในช่วงเวลาใดของวัน เราจึงเห็นห้องต้องกันว่า รอยยิ้มและความสุขของทุกคน โดยเฉพาะชาวบ้านในพื้นที่โครงการเป็นตัวอย่างชีวิตประการหนึ่งถึงการ บรรลุผลของโครงการของเรา

ทัพหน้า”กรรมกรสิทธิ”

ส่วนแรกของกองทัพดอกไม้เป็นทัพหน้า ซึ่งบางทีก็เรียกกันเล่นๆว่า “กรรมกรสิทธิ” เป็นแนวหน้ากล้า ตายที่ประกอบด้วยส่วนที่ประจำอยู่ในพื้นที่โครงการ และที่สถาบันชาติพันธ์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย ทัพหน้าประกอบด้วยหัวหน้าใหญ่ กำลังพลภาคสนาม และกองบัญชาการภาคสนาม

หัวหน้าใหญ่

หัวหน้าใหญ่ของทัพหน้าก็คืออาจารย์นารี จิตรรักษา ที่เรารู้จักเรียกท่านว่า “เจ๊ใหญ่” อันหมายถึงพี่สาว หรือผู้อาวุโสที่เราเคารพรัก ท่านเป็นกำลังพลอันสำคัญยิ่ง เนื่องจากชำนาญทั้งบุงและบู้ แดมยังมี จิตวิทยาในการทำงานสูงมาก มีความอ่อนโยน อ่อนหวาน ที่ทำให้พวกเรามีความอบอุ่น สบายใจยามที่ ได้พบปะพูดคุย เป็นขวัญและกำลังใจแก่เหล่ากองกำลังทัพหน้ายามที่ถูกข้าศึกกระหน่ำโจมตีจน ระส่ำระสาย แต่ไม่ว่าจะเป็นศึกนอกหรือศึกในเจ๊ใหญ่ของเราก็สามารถแก้ กลศึกได้อย่างงดงามทุกครั้ง ท่านจึงเปรียบเหมือนกล้วยไม้รองเท้าบารีที่หายากและมีคุณค่าเหลือเกิน

กำลังพลภาคสนาม

กำลังพลภาคสนามคนแรกได้แก่ จะหะ นุ่มลามาจากหมู่บ้านป่าโหล เขาเป็นเหมือนดอกของต้นลึกที่มี ล้าต้นแข็งแรงแย่งใหญ่โต มีดอกสีขาวเล็ก ๆ ที่สวยงามแต่ก็เปราะบาง เขามีลักษณะของความเป็นผู้นำทั้งจาก ชาติกำเนิดและการสะสมประสบการณ์ จึงเป็นเหมือนพี่ใหญ่ของทัพหน้า เป็นหัวหมู่ทะลวงฟัน งาน ใหญ่ที่ยากๆต้องอาศัยเขากรุยทางให้แทบทุกครั้ง เนื่องจากเป็นคนที่มั่นใจ สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน

ฉลาดช่างคิด มีอารมณ์ขัน จึงเป็นที่รักและยอมรับของทุกคน ในช่วงปีแรกเขาประจำการที่หมู่บ้านสัน
เจริญและขับเคี่ยวงานได้ดีมาก แต่เนื่องจากเขามีหัวใจรักอิสระ จึงได้ปลีกตัวไปตามหาความฝันตาม
ลำพังในช่วงต้นปีที่สอง ก่อนจะกลับมาร่วมรบกับทีมงานอีกครั้งในช่วงเวลาต่อมาโดยประจำการอยู่ที่บ้าน
ห้วยวาดพักใหญ่ แต่หลังจากนั้นไม่นาน นกอิสระในหัวใจได้เรียกร้องให้เขาออกไปแสวงหาความ
ต้องการของชีวิตอีกครั้งในช่วงต้นปีที่สาม อันส่งผลให้กำลังพลภาคสนามระส่ำระสายไปตามๆกัน
ช่วงเวลาดังกล่าว

กำลังพลคนต่อไปเป็นดอกท้อป่าจากยอดดอยอินทนนท์ได้แก่ หล่ง หม่อมหมิงที่ฉลาดเฉลียว สุขุม เอาจริง
เอาจัง อดทน พากเพียร และทุ่มเทกับการทำงานมาก เขามีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์
ต่างๆได้อย่างถ่องแท้รอบคอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และที่สำคัญเขามีทักษะในการจัดกระบวนการ
ทำงานกับชาวบ้านได้ดีที่สุดในทีม เขามีความเป็นผู้นำที่โดดเด่นไม่แพ้ จะหะ หล่งมีแนวคิดในการ
ทำงานว่า “การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงคือการใช้สิทธิจากฐานคิดและวิถีของชุมชนที่เปี่ยมจริง”
ในปีแรกเขาประจำอยู่ที่บ้านโป่งไฮ และเป็นพี่รักของชาวบ้านทุกคนโดยเฉพาะแม่หลวงและกลุ่มแกนนำ
ชาวบ้าน จนกระทั่งในต้นปีที่สามเขาได้ขออนุญาตไปประจำที่บ้านห้วยวาด และเขาได้พิสูจน์ของความ
มุ่งมั่นจริงจังในการทำงานอีกครั้งด้วยการเขยื้อนให้ชาวลาหู่บ้านห้วยวาดที่เคยถูกมองว่าเป็นคนเฉื่อยชา
กลับมาสานบทบาทในการทำงานร่วมกับอย่างแข็งขัน และกลุ่มแกนนำของบ้านห้วยวาดต่างให้ความรัก
ให้การยอมรับและนับถือเขาอย่างจริงจัง

กำลังพลอีกคนหนึ่งได้แก่ หลิว หม่อมหมิงที่มีความคิดละเอียดอ่อน สุขุมเยือกเย็น นุ่มนวล และมักพูด
ซ้ำๆ มีความเป็นศิลปินสูง รักเสียงดนตรี และงานศิลป์ เขาจึงมักถ่ายตริเรื่องราวประสบการณ์การ
ทำงานออกมาเป็นงานเขียนที่มีอารมณ์คมคาย เชือดเฉือน กึ่งใจ ภาพวาดของหลิวมักเป็นภาพหลายเส้นที่
เรียบง่ายแต่ต่างดงาม น่าทึ่ง จุดอ่อนของหลิวคือบางครั้งเขาก็ขาดความมั่นใจในตนเองทั้งๆที่เขา
มีความสามารถในการทำงานได้ดีไม่แพ้คนอื่น ๆ เขาประจำอยู่ที่บ้านจะแลมาตั้งแต่ปีแรกของการทำงาน
เขามีความสนใจในทางด้านวัฒนธรรมเป็นพิเศษ โต้โพบหรือผู้นำทางศาสนาของหมู่บ้านจึงให้ความรักและ
เอ็นดูเขามาก หลังจากที่มีอาการเคลื่อยย้ายกำลังพลในตอนต้นปีที่สามเขาจึงได้ไปประจำอยู่ที่บ้านสันเจริญ
และได้ร่วมขับเคี่ยวกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับ กลุ่มแกนนำหมู่บ้านอย่างขันแข็ง
ฉันคิดว่าเขาควรเป็นดอกฟ้าโป่งไฮหรือดอกฟ้าทองสีเหลืองอร่ามแต่ขมสองข้างทาง ที่ช่วยทำให้การ
เดินทางของเราไม่น่าเบื่อ

กำลังพลคนที่สี่เป็นดอกสาบเสือจากหมู่บ้านสันเจริญ ได้แก่ เจ หม่อมหมิง ซึ่งเป็นคนขี้เล่น สดใส
ร่าเริง ติดความเป็นคนเมื่อง มีฐานคิดเชิงธุรกิจและการตลาดค่อนข้างสูง แต่ขาดความละเอียดอ่อนในวิธี
คิดของการทำงาน โดยเฉพาะเรื่องของการจัดกระบวนการทำงานร่วมกับชาวบ้าน การทำงานจึงไม่ค่อยมี
ผลคืบหน้าสักเท่าไร แต่ก็มีควมกล้าแสดงออกและมีความสามารถในการพูดอยู่บ้าง จึงช่วยขับเคี่ยว
กำลังทัพได้หลายอย่างตามที่ทีมงานร้องขอ เจเข้ามาทำงานแทนจะหะในช่วงรอยต่อของปีที่สองโดย
ประจำอยู่ที่บ้านสันเจริญก่อน หลังจากนั้นจึงเข้าไปทำงานที่บ้านโป่งไฮ แทนหล่งซึ่งย้ายไปอยู่ที่ห้วยวาด

กองบัญชาการภาคสนาม

ส่วนประกอบอีกส่วนหนึ่งของทัพหน้าได้แก่กองบัญชาการภาคสนาม ที่เป็นเหมือนส่วนเลขาฯ การของ กองทัพดอกไม้ ซึ่งมีทีมอยู่ประจำการ ส่วนน้อยคนนั้นเหมือนดอกหญ้าดอกเล็ก ๆ ที่มีความงามแบบเรียบง่าย เติบโตอยู่ในธรรมชาติที่ต้องมีการแข่งขันกับต้นไม้และดอกไม้ชนิดอื่นอีกหลายชนิด จึงต้องเรียนรู้ที่จะ ดำรงชีวิตให้อยู่รอดได้ในทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะฝนตก แดดร้อนจ้า หนาวเย็น หรือแห้งแล้ง ก็ตาม เสนอทัพหน้าที่เป็นผู้นำประสานสิบทิศในทุกกระบวนการทำงาน มีลักษณะเป็นคนที่มีอณูโยน จริงใจ แต่ บางทีก็อ่อนไหว สะเทือนใจง่าย เสนอมีความตั้งใจและทุ่มเทให้กับการทำงานพอสมควร แต่ก็ล้มหลายครั้ง ที่เสนอไม่สามารถตีโจทย์งานที่ตนเองรับผิดชอบให้ชัดเจนได้ เสนอจึงไม่มียุทธศาสตร์แต่เป็นจึงเป็นอัน อย่างไรก็ตาม เสนอได้ให้การบริการ ดูแลเอาใจใส่กำลังพลในทุกภาคส่วนของกองทัพเสมอมา จึง เปรียบเสมือนน้ำส้นหล่อเลี้ยงที่ทำให้กระบวนการทำงานเคลื่อนตัวโดยไม่มีติดขัด

ทัพหลัง..บอ.กอ. บริหาร

ส่วนเลขาฯ การของกองทัพยังประกอบไปด้วยกำลังพลจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่เมื่อมองหลวง จึงเรียกทีมส่วนนี้ว่าทัพหลัง ส่วนเด็ก ๆ ในส่วนทัพหน้าเรียกพวกเขาว่า “บอ.กอ บริหาร” เนื่องจากพวกเขามีภาระในสำนักงานหลายประการ จึงมีบทบาทเป็นกำลังเสริม ที่ช่วยสนับสนุน แบ่งปันความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และช่วยบริหารจัดการบางเรื่องให้กับกำลังพลภาคสนาม บางครั้ง ก็ได้ร่วมรบกับทัพหน้าด้วยเช่นกัน พวกเขาเป็นเสมือนดอกไม้จากเมืองกรุงที่มีความน่าสนใจไม่น้อยเลย

ทัพหลังคนแรกได้แก่ นิธ ชายหนุ่มที่มีบุคลิกสงบ นิ่งเฉย เป็นคนพูดน้อยแต่เวลาพูดก็มักเจ็บคม ทุกครั้ง เนื่องจากเขามีหน้าอ่อนกว่าวัย เหล่ากำลังพลภาคสนามจึงล้อเขาเรียกเขาว่า

“นิธนิธ” ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเขาสมควรถูกเรียกว่า “ลุง” มากกว่า เขามีพรสวรรค์ทางดนตรีและการสร้างสรรค์งานเขียน นิธ ได้เข้ามาร่วมงานในช่วงปีที่สอง เริ่มแรกเขาถูกแยกแยะจากทีม เนื่องจาก มีความเป็นข้าราชการค่อนข้างสูง แต่หลังจากที่ได้ทำงานร่วมกับสักพัก เขาก็ได้ปรับตัวและทำงาน ร่วมกับทัพหน้าได้เป็นอย่างดี นั่นเองก็ได้ฟังพาดคำยเขาเสมอในยามที่เจอกับโจทย์ยากๆในภาคสนาม และหาทางออกไม่ได้ คำพูดที่เขาฝากแถมไว้พวกเรายามที่ระส่ำระสาย ถอยร่นหนักลึกลับคือ “ทำเท่าที่ทำได้” ฉันคิดว่าเขาเหมาะที่จะเป็นดอกกุหลาบหินที่พसानเอากิ่งความงาม ความเย็นชาและกร้าวแกร่งไว้ ด้วยกัน

ทัพหลังคนที่สองได้แก่ จุ่ม สาวเมืองกรุงที่มีบุคลิกน่ารักแจ่มใส อ่อนหวานช่างเจรจาและมีการผจญภัย เนื่องจากเธอมีงานทำล้นมืออยู่ตลอดเวลาจึงไม่ค่อยได้มาคลุกคลีกับพวกเรามากนักและไม่ค่อยมีบทบาท สำคัญในการทำงานร่วมกับ พวกที่ฉันได้สัมผัสและใช้ชีวิตร่วมกับเธอในต่างแดน ฉันคิดว่าเธอเป็นคน

ฉลาดและมีแนวคิดต่อการทำงานด้านสิทธิที่ใส่ใจมาก เธออาจจะเป็นดอกทรงแยงกตของฝรั่งสี่ตีสี่ที่แตกต่าง แต่มีชีวิตชีวาของฤดูร้อนให้สดใสเบิกบาน

ทำหลังจากคนที่สามารถได้แก่ หม่อมจ้อง ที่มีความคิดเป็นแบบคนเจียมๆ นุถนอญ แต่มีความเป็นมิตรสูง ช่วยเหลืองานทุกอย่างตามที่ร้องขอ เขาถนัดเรื่องเทคโนโลยี มีความสามารถในการถ่ายทอด การใช้มุมมอง และเก็บรายละเอียดของการทำงานร่วมกันมาบอกเล่าผ่านรูปภาพ ได้อย่างน่าสนใจ เขาเป็นคนที่เล่นกีตาร์และร้องเพลงได้ไพเราะน่าฟัง เราสักเห็นเขาหนึ่งเขียนโปสเตอร์ดีใจบอกเล่าประสบการณ์การทำงานประจำวันถึงคนสำคัญของเขา ผ่านตัวหนังสือตัวบรรจงที่เป็นระเบียบเรียบร้อยน่าอ่าน สำหรับหม่อมจ้องผู้ไม่รู้คนนี้จะเปิดดอกแก้วที่สวยเย็นมีเสน่ห์

และทำหลังจากคนสุดท้ายที่ไม่ธรรมดาได้แก่ เอก ชายหนุ่มผู้เป็นฐานคิดและกำลังสำคัญในการจัดทำและดำเนินโครงการของพวกเรา เขาเป็นอัจฉริยะในทุกๆเรื่อง มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์งาน วางแผน ออกแบบกระบวนการทำงานร่วมกัน เขาเหมือนเป็นหัวหน้าของกองเลขาฯ การผลงาของเขาคือที่ขอมหรืออย่างกว้างขวาง เขาจึงมีข่าการทำงานอยู่ทั่วประเทศ รวมทั้งในต่างแดน บุคลิกเด่นของเขาคือเป็นคนฉลาดเฉลียวมาก มีกระบวนการคิดที่ซับซ้อน ละเอียดลออ มีความรับผิดชอบทุ่มเท และจริงจังกับการทำงานสูง จึงเป็นเหมือนดอกทรงแยงกตที่เป้งบาน มีผลอยู่เสมอ

กองบัญชาการสูงสุด..เหล่าแม่ทัพ

ส่วนประกอบอีกส่วนที่สำคัญยิ่งของทีมเราคือกองบัญชาการสูงสุดที่มีแม่ทัพใหญ่ ได้แก่คุณหญิงอัมพร ธิศุข หรือ”คุณป้า” ที่เป็นเหมือนร่มโพธิ์ร่มไทรของเรา ทำเป็นแบบอย่างของการทำงานบนฐานคิดสิทธิมนุษยชน แม้จะอยู่ในวัยสูงอายุแต่คุณป้าก็ร่วมลุยงานภาคสนามกับเราได้อย่างน่าประทับใจ น่าเลื่อมใส ความเมตตา และคำแนะนำสั่งสอน รวมทั้งสิ่งที่คุณป้าปฏิบัติได้ช่วยหล่อเลี้ยง หล่อมลอมให้พวกเราให้รอดพ้น ต่อสู้ และฝ่าฟันอุปสรรคยากๆจนได้ ฉะนั้นขอเปรียบให้คุณป้าเป็นดอกมะลิที่หอมเย็นชื่นใจด้วยความเคารพรัก

รองแม่ทัพของเราได้แก่ อาจารย์ชูชีพใจ เกษมณี ที่มีความคิดของความเป็นนักวิชาการและนักปฏิบัติการ ซึ่งช่วยเติมเต็มงานของพวกเราได้ในหลายเวที อาจารย์มีความรอบรู้และประสบการณ์ในการทำงานด้านกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอย่างมาก ประสบการณ์ทำงานกับเครือข่ายในระดับนานาชาติของอาจารย์ช่วยให้เราเห็นภาพความเชื่อมโยงการทำงานในองค์กรรวมได้เป็นอย่างดี ดอกบานไม่รู้โรยดอกนี้จึงมีคุณค่าทางใจต่อพวกเราไม่น้อย

อีกหนึ่งรองแม่ทัพคือ อาจารย์สมบัติ บุญคำเอียง ซึ่งเป็นผู้ที่ชักชวนให้ฉันเข้ามาทำงานร่วมกับโครงการ เขาเป็นคนเก่งและฉลาดเฉลียวมาก มีความรู้และทักษะด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่หาตัวจับยาก รวมทั้งมีประสบการณ์การทำงานกับชุมชนมาอย่างโชกโชน เขาเป็นกำลังสำคัญในการวางฐานการทำงาน

จะศึกษาและนำเสนอข้อมูลชุมชนต่อสาธารณะอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา พวกเราแต่ละคนที่หลากหลาย
ที่มา ต่างถูกหล่อหลอม ชัดเจน ด้วยกระบวนการทางสังคมอย่างไม่รู้ตัว ผ่านการเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้าน
ที่เราเข้าไปอยู่คลุกคลีด้วย ผ่านการทำงานที่เป็นทีมกับเพื่อนร่วมทีมในพื้นที่ ได้แก่การวางแผนการ
ปฏิบัติการ การแบ่งงานกันทำ ยอมรับฟังกันและกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือ ดูแลกันในระหว่างการใช้ชีวิต
อยู่ในพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ การสังเคราะห์เนื้อหาและการจัดทำรายงานตามกำหนดการ
ประสานงานกับกำลังพลในส่วนอื่น รวมทั้งกลุ่มองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งประสบการณ์จริงเหล่านี้สอน
เราได้ดีกว่าในตำราเรียนมากทีเดียว มันจึงคิดว่าผลงานของแต่ละพื้นที่ที่ปรากฏในเอกสารรายงาน
นอกจากจะเป็นบทพิสูจน์ถึงประสิทธิภาพการทำงานของแต่ละทีมแล้วยังสะท้อนประสิทธิภาพการบริหาร
จัดการ การดูแลควบคุมจากกองบัญชาการ การประสานงานและการอำนวยความสะดวกของกองเลขาฯ การ
อีกด้วย

นอกจากผลลัพธ์ที่เป็นเอกสารรายงานเล่มใหญ่แล้ว ยังเกิดกำลังพลภาคสนามที่ผ่านการขัดเกลา ปั้นมา
ให้แกร่งกล้า ในระดับที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพของแต่ละคน เกิดมีผู้นำชาวบ้าน ที่เป็นผู้นำตาม
ธรรมชาติจากการทำงานแบบร่วมคิดร่วมทำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เข้าใจถึงปัญหาความ
ต้องการ และมีการแสวงหาทางออกของปัญหาร่วมกัน เราจึงมีกำลังพลของกองทัพออกใหม่เกิดขึ้นและเติบโต
ใหญ่อยู่ในพื้นที่โครงการ เป็นพันธมิตรที่พร้อมจะร่วมรบด้วยกันในปีต่อไปอย่างมั่นใจ

ปีที่สองและปีที่สาม

กำลังพลภาคสนามได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากนักวิจัยมาเป็นนักปฏิบัติการในพื้นที่ โดยผ่าน
กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชาวบ้านในการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ฐาน พวกเขายังต้องใช้ชีวิต
ส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้านเพื่อเผยแพร่ความตระหนักรู้และความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนผ่านการพูดคุย
อย่างไม่เป็นทางการ การจัดเวทีที่หลากหลายเพื่อให้มีความรู้เรื่องสิทธิ เวทีวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และ
สถานการณ์ของหมู่บ้านรวมถึงการจัดทำแผนชุมชนร่วมกับชาวบ้าน โดยต้องประสานและทำงานร่วมกับ
กลุ่ม องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ งานช่วงนี้มีความเข้มข้นและหลากหลายไปตามบริบทของ
แต่ละพื้นที่ เรียกได้ว่าเราเติมทัพเต็มกำลังอัตราศึก

ศีกษาอก..หน้กหน้ก

ในช่วงนี้กำลังพลภาคสนามได้เผชิญกับศีกษาหน้กเริ่มจากศีกษาอกที่เป็นการต่อสู้ในเชิงความคิดกับ
หน่วยงาน องค์กร หน่วยงานต่างๆทั้งที่เป็นภาครัฐและนอกภาครัฐ ที่มีฐานคิดการทำงานที่แตกต่างกันโดย
เน้นการพัฒนาเชิงวัตถุ ที่มักให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์แก่ชาวบ้านมากกว่าการชวนมาร่วมคิดร่วมทำ
ในขณะที่พวกเรายกยอการสร้างฐานการทำงานจากกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการใช้สิทธิในการพัฒนา
และการกำหนดชะตากรรมของตนเอง งานของเราจึงเป็นการแทรกซึมทางด้านความคิดมากกว่า ชาวบ้าน
บางส่วนจึงยังคงมีความเคลือบแคลงในบทบาทการทำงานของเรา เรายังคิดว่าเราเป็นนักอนุรักษ์

วัฒนธรรม หรือองค์กรธุรกิจธรรมดาไปเสียอีก การทำงานบนฐานคิดสิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากไม่น้อยเลย

ที่ข้าพเจ้าหวัดซึ่งชาวบ้านกำลังอยู่ในภาวะบอบช้ำจากการอพยพ ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต จึงดูเหมือนว่าชาวบ้านค่อนข้างเหน็ดเหนื่อยต่อการทำงานร่วมกัน จะหวั่นซึ่งประการการอยู่ที่นี่จึงต้องเผชิญกับความท้าทายของการหาจุดร่วมในการเติมเต็มความต้องการพื้นฐานของชาวบ้านโดยเฉพาะปัญหาความแห้งแล้งขาดแคลน ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนงานด้านสิทธิโดยไม่ให้เป็นการพัฒนาแบบช่วยแก้ปัญหาหรือการเหยียบย่ำสังเคราะห์ แม้สิ้นเป็นแค่เส้นกั้นบางๆแต่ก็ทำให้กำลังพลของเรากระส่ำกระสอยมากทีเดียว กระแสความรุนแรงของสถานการณ์ด้านภัยแล้ง อดตายของคนนอกที่มีต่อชาวหวัด รวมถึงสถานการณ์ด้านยาเสพติด ทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำงาน ส่งผลให้หวั่นเริ่มมีความท้อแท้ใจเนื่องจากขับเคลื่อนงานได้ลำบาก จนในที่สุดด้วยเหตุผลหลายประการเราก็เลือกที่จะถอนตัวออกไปในช่วงต้นปีที่สามของการทำงาน

ที่ข้าพเจ้าสัมผัสเองก็มีปัญหาการขับเคลื่อนงานเนื่องจากชาวบ้านมีความเชื่อฝังใจในความเข้มแข็งของตนเองค่อนข้างมาก มีความเย่อหยิ่งในภาพลักษณ์ของความเปี่ยมพร้อมและความเป็นแบบอย่างที่ดีของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำถึงสามคนในช่วงของการทำงาน ชาวบ้านเจริญที่มักมุ่งแสวงหาความมั่นคงของครอบครัวของตนเองมากกว่า จึงให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันน้อย การเปิดประเด็นพูดคุยถึงกิจกรรมเชิงรุกหรือเชิงป้องกันเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงได้รับความสนใจน้อยกว่าการพูดคุยเรื่องรายได้จากกิจกรรมภาคเกษตร อาทิ กาแฟ ลิ้นจี่ ลำไย และรวมถึงข้าวโพดซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจรายใหม่ของที่นี่ นอกจากนี้ เจ ซึ่งเป็นคนบ้านสันเจริญก็ไม่สามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างเต็มที่เนื่องจากความมีอาดูโสนใจ และเขายังไม่ได้ผ่านการรับรองจากกลุ่มแกนนำชาวบ้านในการเข้าร่วมงานกับโครงการ เมื่อเขาย้ายไปประจำการอยู่ที่บ้านโป่งไฮ ในต้นปีที่สาม หลิวได้เข้ามาทำงานแทน และได้ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงรุกในการอนุรักษ์ป่า น้ำและวัฒนธรรมร่วมกับชาวบ้านอีกครั้งอย่างแข็งขัน

สำหรับที่ข้าพเจ้าจะแลก็มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มแกนนำของหมู่บ้านเกี่ยวกับการอพยพจากที่อยู่เดิมบริเวณแหล่งต้นน้ำมาที่บ้านจะแล และการจัดสรรที่ทำกิน นอกจากนี้ชาวบ้านจะแลยังมีความขัดแย้งกับกลุ่มชาวบ้านคนพื้นเมืองที่อยู่บริเวณรอบๆอีกด้วย การเติมทุนจึงติดขัดล่าช้า เพราะขาดแกนนำชาวบ้านที่จะสานต่อและทำงานร่วมกัน แม้แกนนำชาวบ้านที่มีแนวคิดดีที่จะพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชน มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการให้แนวคิด ข้อเสนอแนะต่างๆรวมทั้งการจัดทำแผนของชุมชนร่วมกัน ผ่านเวทีที่จัดขึ้นร่วมกับหน่วยงานและองค์กรท้องถิ่น แต่สักไม่มีใครลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง หลิวจึงต้องถอยร่นไปขอคำปรึกษาจากเพื่อนร่วมทีมอยู่บ่อยๆ อย่างไรก็ตามก็ได้มีการขับเคลื่อนงานด้านเกษตรผสมผสานเหนือเป็นทางออกของข้อจำกัดเรื่องที่ดินทำกิน มีการไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับธนาคารสุกรและเกษตรธรรมชาติเพื่อลดภาระกายความคิดให้กลุ่มผู้นำที่มีความสนใจ นอกจากนี้หลิวยังได้ขับเคลื่อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกับกลุ่มผู้นำศาสนาของจะแลอีกด้วย

ส่วนบ้านวังใหม่มีปัญหาที่ต้องสะสางหลายประการได้แก่ ประเด็นสัญญาชาติของพี่น้องลี้ละ เรื่องน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคและเรื่องที่ดินของพี่น้องเจี้ยน แต่กำลังผลของเรายังไม่สามารถขยับเคลื่อนงานได้มากนัก เนื่องจากเขาสิทธิระส่วนตัวมากเกินไป และขาดวิสัยในการทำงานทั้งที่มีแกนนำในหมู่บ้านหลายคนที่พร้อมจะร่วมรบ

คงจะมีแต่บ้านโป่งไฮ่ที่ขยับเคลื่อนงานได้ค่อนข้างเข้มแข็งและคึกคักเพราะความเข้มแข็งของแกนนำหมู่บ้าน โดยเฉพาะทีมของแม่หลวงปริยัตดา น้องศิรินทร์ พ่อดีใจ พ่อจะต่อ ปะแสบ และ จะที ที่ทำงานร่วมกับหลังอย่างเต็มที่ใจและมีความสุข นับแต่การจัดเวทีวิเคราะห์ปัญหาชุมชน วางแผนกิจกรรมในการแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะที่นี้มีข้อจำกัดของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เขตอุทยานแห่งชาติแม่ป่างอกที่โครงการเกี่ยวกับหม้อไม้ที่เป็นแหล่งอาหารและแหล่งรายได้สำคัญของชาวบ้าน และโครงการธนาคารสุกรที่เป็นทางออกของปัญหาข้อจำกัดในที่ดินทำกิน การเผยแพร่ความรู้เรื่องสิทธิผ่านกระบวนการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการจึงเป็นที่สนใจของชาวบ้านอย่างกว้างขวาง ยิ่งไปกว่านั้นชาวบ้านยิ่งลุกขึ้นมาต่อรองสิทธิของตนเองได้อย่างเท่าเทียมเช่นการค้นตัวผู้หญิง การค้นบ้าน สิทธิทางวัฒนธรรม เป็นต้น แต่หลังจากที่หลังย้ายไปอยู่ที่ห้วยวาด และเข้ามารับช่วงงานกิจกรรมต่างๆก็คลายความเข้มแข็งลงจนเกือบหยุดนิ่ง อย่างไรก็ตามแกนนำบ้านโป่งไฮ่จัดว่าเป็นทีมที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมาก ได้ร่วมเป็นวิทยากรกระบวนการในพื้นที่อื่นๆที่มีปัญหาเช่นที่บ้านปากูย และที่บ้าน ห้วยวาด เป็นต้น

ศึกใน.. ยิ่งยากกว่า

แม่ในตำบหนึ่งกำลังผลภาคสนามเหล่านี้ได้ใช้เวลาในการทำงานร่วมกับชาวบ้านอย่างเต็มที่แล้ว ในอีกตำบหนึ่งพวกเขาเองก็ต้องการเวลาสำหรับชีวิตส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว พ่อ แม่ พี่ น้องที่บ้านเกิด รวมทั้งมิตรสหายและคนรู้จักของตนตามประสาวัยหนุ่มสาว งานในช่วงนี้จึงค่อนข้างยุ่งยาก ซ้ำซ้อน และมีความเปราะบางอยู่ไม่น้อย กำลังผลหลายคนได้เผชิญกับปัญหาส่วนตัว ซึ่งฉันเองก็บังเอิญได้ร่วมรับรู้ถึงปัญหาของแต่ละคนจากการมาปรึกษา การบอกล่า การสังเกต และซักถาม เหมือนหนึ่งว่าฉันกำลังทำวิจัยเชิงคุณภาพว่าด้วย “ระบบความสัมพันธ์และความเป็นชายหญิงในที่ทำงาน” เลยทีเดียว แม่ในเรื่องราวดังกล่าวไม่สามารถบอกล่าต่อสาธารณะได้เนื่องจากเคารพในความเป็นส่วนตัวของกำลังผลเหล่านี้ แต่ที่รู้ลึกกว่าคือครั้งหนึ่งหนักหน่วง และมีผลต่อสมาธิในการทำงานของกำลังผลภาคสนามอย่างมีนัยสำคัญ แดงยังส่งผลกระทบถึงเพื่อนร่วมทีมคนอื่นอีกด้วย เพราะคนเหล่านี้ผูกพันกันมาก ทั้งด้วยมิตรภาพของความเป็เพื่อน เป็นพี่ เป็นน้อง บางทีจึงอ่อนไหวขาดเหตุผล ประสิทธิภาพการรบของกำลังผลภาคสนามได้อ่อนกำลังลงเกิดเป็นช่องว่างของการทำงานที่เหมือนกับการหนีกรบไปช่วงใหญ่ แต่หลังจากมรสุมชีวิตของพวกเขาได้สร้างซาไป แต่ละคนก็กลับมารบร่วมกันอีกครั้ง ฉันไม่แน่ใจว่าจะอะไรเป็นแรงจูงใจของการกลับมาครั้งนี้ แต่อย่างน้อยฉันน่าจะเห็นการพิสูจน์คุณค่าในตนเองของพวกเขาในการที่จะมีชีวิต และใช้ชีวิต อยู่บนความเชื่อมั่นและศรัทธาในสิ่งที่เขากำลังทำโดยไม่ว่าวันไหน หรือแวะเวียมัน ออกจากเป้าหมายมากเกินไป พวกเขาจึงต้องเรียนรู้ที่เผชิญกับความผิดพลาดและการดำเนินชีวิตในโลกของความเป็นจริงให้ได้ และที่สำคัญพวกเขาต้องเรียนรู้ที่จะให้อภัยทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นด้วย

ดอกไม้ในหมู่บ้าน..ฐานทัพของอนาคต

บนทางสายสิทธิที่กองทัพดอกไม้ได้เดินทางไปนั้น ได้มีดอกไม้ป่าหลายดอกเกิดขึ้นในพื้นทีโครงการ ซึ่งจะเป็นฐานกำลังสำคัญของการขับเคลื่อนงานพัฒนาบนฐานจิตสิทธิมนุษยชนในอนาคตต่อไป ไม่ว่าความ เป็นชุมชนของเราจะเกิดจากการวางแผน (Community by design) หรือเกิดจากวิกฤติ (Community by Crisis) ก็ตาม ดอกไม้ป่าเหล่านี้คือสิ่งที่จะยืนยันถึงสิทธิของการมีส่วนร่วมในการกำหนดชะตากรรม และทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองของพวกเรา จากช่วงเวลาของการทำงานร่วมกันที่ผ่านมา ฉันคิดว่า ได้เห็นพัฒนาการทางกระบวนการคิดและการทำงานของคนเหล่านี้โดยเฉพาะความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ขั้นพื้นฐานของตนเอง และฉันหวังว่าดอกไม้ในหมู่บ้านเหล่านี้ก็จะเติบโตใหญ่ขยายพันธุ์ แพร่กระจายต่อไป เป็นฐานคิด ฐานการทำงานของชุมชนแต่ละแห่งอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งคงต้องใช้ เวลา การสนับสนุนส่งเสริม ตลอดจนความเข้าใจและร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อาจมี ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างทางบ้างแต่ฉันก็จะเอาใจช่วยพวกเรา เหล่าคนแปลกหน้าที่กลายมาเป็น เพื่อนกันบนทางสายสิทธิเหล่านี้ และฉันจะคิดถึงพวกเราเสมออีกด้วย

คิดถึง...พี่น้องลาหู่บ้านห้วยวาดที่เคยถูกวิพากษ์วิจารณ์จากพวกเราในแง่ลบในช่วงที่ทำงานด้วยกันใหม่ว่า เป็นพวกเผด็จการไม่สนใจในการแก้ปัญหาตนเอง รอแต่ให้คนอื่นมาช่วยเหลือ ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด อย่างใหญ่หลวง เป็นอคติต่อชาติพันธุ์ที่นำเอาใจเอียง เพราะเมื่อฉันเข้าไปร่วมกิจกรรมสร้างแท็งค์เก็บ น้ำฝนกับพวกเขาในช่วงกลางปีที่สาม ก็ได้เห็นการรวมกลุ่มตามธรรมชาติที่มาช่วยกันทำงานอย่าง สุขุขสันาม สิการแบ่งปันแรงงาน และวัสดุพื้นบ้านให้แก่กันตามที่มิและเท่าที่ทำได้ เมื่อเราพักค้างคืน ในหมู่บ้านพวกเขาที่มีน้ำใจและมาเยี่ยมพวกเรา มานั่งคุยกันสัพเพเหระทั้งเรื่องงาน เรื่องตลกขบขันรอบ กอ่งพินในหิ้งครัวของบ้านพ่อจะแสนอย ต้มน้ำชาสมุนไพรหนึ่งกา มิแก้วน้ำหนึ่งใบเวียบกันดื่ม เป็น สมนุโพรรากไม้ที่พ่อจะแสนอยขึ้นไปเสาะหาจากดอยแม่หม่าบ้านเก่าก่อนถูกอพยพ เขาตัดรากไม้แห้ง ให้ฉันครึ่งหนึ่งแล้วบอกว่า “แบ่งกัน” เป็นมิตรภาพที่ได้มาด้วยใจจริงๆ ฉันยังรู้สึกกับที่พวกเราและ ชาวบ้านพากันมองลอดฟ้าบ้าน แอบดูขบวนรถจากหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามาประชุมในหมู่บ้าน แล้วเขาก็ หันมาบอกฉันว่าพวกเขาไม่ขอการประชุมเลยเพราะ “มีแต่พูด ๆ ไม่เห็นจะรู้เรื่องอะไรสักอย่าง...ที่ไป ประชุมก็เพราะผู้นำออกไปไปเท่านั้นเอง” มิหาล่าะ ในการประชุมร่วมกันที่ผ่านมากว่าเราจึงได้เห็นว่าคุณ หารวาดไม่ค่อยสนใจและไม่ค่อยร่วมมือกับการประชุมเลย เห็นมาแต่ตัวแต่หัวใจไม่มาสักที แดงปล่อย ให้พวกเราเก็บกวาดและจัดห้องประชุมเองทุกครั้งอีกด้วย

คิดถึง... พี่น้องเมียบ้านสันเจริญกับชีวิตหึ่งคั่งภายใต้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ พวกเรา มิรายได้ห่มเวียบตลอดปี ทั้งจากสวนกาแฟ สวนลิ้นจี่ สวนตำว และข้าวโพด กลุ่มผู้หญิงหนึ่งปักผ้าที่ เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของฉันในช่วงปีแรก เหล่าอาองค์ อากูที่มักหยิบยื่นขนมและผลไม้ให้ฉันเสมอยาม ที่ฉันเดินผ่านไปบ้านของเขา กลุ่มแกนนำหมู่บ้านที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักถึง สิทธิชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านกิจกรรมเชิงรุกสักเท่าไรหนึ่งในช่วงแรกของการทำงาน

ผิดหวัง ทำอะไรก็ เติบโตด้วยอุปสรรคขวากหนามหารูปการที่ทำให้ต้องเสียน้ำตาอยู่หลายครั้ง การเดินทางทวงกระแสคิดหลักของสังคมบนทางสายสิทธิเสียงนี้จึงตื่นเต้นและทำท่ายิ่งงัน

หากจะถามว่า อะไรคือสิ่งที่ทำให้กองทัพดอกไม้เป็นทีมงานที่นำสนใจ และจับเคล็ดองงานได้อย่างค่อนข้างดี ทั้งๆที่แต่ละคนมีความแตกต่างกันมากทั้งทางด้านความเป็รใจ วิถีชีวิต สำเนียงภาษา เพศวัย อาชีพ ระบบการคิด และมุมมองที่มีต่อชีวิต อะไรคือสิ่งที่เก็ยร้อยให้เราเป็นหนึ่ง หากจะให้ฉันหาคำตอบเอาเอง ฉันคิดว่าอาจเป็นเพราะเราต่างมีความฝัน ความศรัทธาที่คล้ายกัน มีน้ำใจที่แบ่งปัน เอื้อเฟื้อ ยอมรับในความแตกต่าง ให้อภัยกันและกัน ในยามพิศมลาหรือหลังเพลอ เกิดเป็นมิตรภาพที่แน่นแฟ้นหรือเป็นครอบครัวเดียวกัน แม้บางทีอาจมีการกระทบกระทั่งกันบ้างก็ตาม ด้วยระบบการทำงานที่มีความยืดหยุ่น จึงเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้นำเอาความสามารถเฉพาะตัวที่หลากหลายมารวมกันเป็นกองกำลังที่เพียบพร้อมไปด้วยนักบริหาร นักวางแผน นักปฏิบัติการ นักประสานงาน นักวาด นักเขียน นักแปล นักวิชาการ และแม้กระทั่งนักดนตรี นอกจากนี้การดูแลติดตามเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอของเหล่าแม่ทัพ ก็มีส่วนพาพาสำคัญในการทำให้กำลังทัพของเรามีกำลังใจ มีความอดทนสูง และสู้งาน ร่วมกันฝ่าฟันมาถึงจุดหมายของทางสายสิทธิด้วยกันจนได้

โครงการของเรากำลังจะสิ้นสุดลงในไม่ช้า เหล่ากำลังพลของกองทัพดอกไม้ก็คงต้องถอนกำลังออกไป ส่วนดอกไม้ในหลุมบ้านก็จะต้องสารต่องานที่เหลือให้สมบูรณ์ โดยใช้ทุนทางความคิดที่ได้สะสมมาตลอดเวลาของการทำงานร่วมกันแปดปีจึยก้อหุ่ การเดินทางของเรายังไม่สิ้นสุดลงเสียทีทีเดียวหรอก เป็นเพียงแค่ทางแยกไปสู่เส้นทางสายใจหม้ออีกหลายสาย ที่เราต่างแยกย้ายกันก้าวไปบนเส้นทางที่เราเลือกเดิน ทำชีวิตของเราให้มีคุณค่าอย่างที่เราเป็น เติบโตเต็มความฝันให้กับชีวิตของตน และจุดประกายให้เกิดดอกไม้แห่งสิทธิในพื้นที่อื่นๆของสังคมต่อไป ไม่ว่าเราจะอยู่ตรงที่ใดบนโลกกว้างใหญ่ใบนี้ ไม่ว่าเราจะพบกันอีกหรือไม่ก็ตาม เรายังคงเป็นทีมงาน ที่มีความฝัน ความศรัทธา และเชื่อมั่นในศักดิ์ศรี ความเป็รมนุษย์ที่เท่าเทียม กองทัพดอกไม้จะยังคงแบ่งปันอยู่ในใจของทุกคนเสมอ เหมือนกับดวงตะวันที่จะต้องกลับมาให้พลังและแสงสว่างแก่มวลมนุษยชาติในทุกๆเช้าของวันใหม่โดยไม่เปลี่ยนแปลง

เหมยแคะ

